

SOU 2019:46 En ny riksbankslag (Fi2019/04029/B)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i SOU 2019:46 En ny riksbankslag. Journalistförbundets synpunkter är begränsade till de förslag som gäller förändringar av offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

Utredningen föreslår att det ska införas en sekretessbestämmelse till skydd för sökandes identitet i ärenden om tillsättning av riksbankschef och vice riksbankschef. Journalistförbundet avstyrker utredningens förslag.

Utredningen föreslår vidare att det ska införas en ny sekretessbestämmelse i 15 kapitlet, 2 a §, OSL, om att sekretess ska gälla inom vissa verksamheter, till exempel system för värdepappersavveckling hos en värdepapperscentral och betalningssystem enligt lagen om betaltjänster. Sekretessen gäller "om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att sårbarheten avseende betalningar eller transaktioner med finansiella instrument ökar". Enligt Journalistförbundet är bestämmelsens tillämpningsområde för brett och risken är stor att långt fler uppgifter än vad som egentligen behöver skyddas kommer att omfattas av bestämmelsen. Den föreslagna sekretessregeln riskerar bland annat att påverka möjligheterna att bedriva undersökande ekonomijournalistik. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget. Journalistförbundet avstyrker även förslaget om att meddelarskydd inte ska gälla för uppgifterna som omfattas av bestämmelsen.

Hur fullmäktige utser riksbankschefen och de vice riksbankscheferna

Utredningen föreslår att sekretess ska gälla enligt 39 kapitlet, 5 d §, OSL, i ärende om anställning som riksbankschef eller vice riksbankschef för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas

utan att den enskilde lider men. Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har fått anställningen. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

Som framgår av utredningen finns det idag sekretessregler som gäller vissa tillsättningar, till exempel avseende vissa myndighetschefer (OSL 39 kapitlet 5 b §). Anledning är att det anses påverka ansökningsbenägenheten negativt att uppgifter om vilka som har sökt men inte fått chefsjobb offentliggörs. Detta är också skälet till att utredningen anser att uppgift om sökandes identitet bör vara sekretessbelagd när det gäller riksbankschef och vice riksbankschef. Enligt Journalistförbundet har utredningen inte visat att det finns ett faktiskt problem idag med att personer väljer att inte söka tjänst som riksbankschef eller vice riksbankschef på grund av att det saknas en sekretessbestämmelse. Enligt Journalistförbundet är det av stort allmänintresse att veta vilka personer som sökt men inte fått jobb som riksbankschef eller vice riksbankschef. Transparens i denna typ av frågor bidrar till ett mer rättssäkert anställningsförfarande. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet utredningens förslag om att sekretessbelägga uppgifter om sökandens identitet.

Offentlighet och sekretess

Utredningen föreslår att det införs en ny sekretessbestämmelse i 15 kapitlet, 2 a §, OSL. Bestämmelsen är generell, det vill säga gäller inte hos en bestämd myndighet. Enligt bestämmelsen ska sekretess gälla inom vissa exemplifierade verksamheter "om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att sårbarheten avseende betalningar eller transaktioner med finansiella instrument ökar". Sekretessregeln har ett så kallat omvänt skaderekvisit vilket innebär att sekretess är huvudregel. Bestämmelsen är tillämplig på en rad verksamheter, till exempel system för värdepappersavveckling hos en värdepapperscentral och betalningssystem enligt lagen om betaltjänster.

Journalistförbundet konstaterar att bestämmelsen får ett mycket brett tillämpningsområde eftersom det inte finns någon begränsning när det gäller vilken myndighet uppgiften finns hos och det dessutom räcker med att en uppgift hänför sig till ett visst system för att sekretessen ska slå till. Skaderekvisitet är dessutom utformat så att det räcker att det finns en risk för att sårbarheten ökar för att uppgiften ska omfattas av sekretess. Enligt Journalistförbundet är risken stor att bestämmelsen kommer att omfatta långt fler uppgifter än vad som egentligen behöver skyddas.

För ekonomijournalistiken i Sverige är offentlighetsprincipen och möjligheten att ta del av allmänna handlingar betydelsefull för att kunna bedriva undersökande journalistik. Den undersökande journalistiken är viktig för att korruption och andra oegentligheter ska kunna avslöjas, inte minst inom den finansiella sektorn. Detta stärker vår demokrati. Den föreslagna sekretessregeln riskerar att påverka möjligheterna att bedriva undersökande ekonomijournalistik. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Utredningen föreslår att meddelarskydd inte ska gälla avseende de uppgifter som skyddas enligt den nya bestämmelsen. Enligt Journalistförbundet fyller rätten att meddela uppgifter med stöd av meddelarskyddet en viktig demokratisk funktion. Journalistförbundet ser ingen anledning till att inskränka meddelarskyddet i detta fall. För det fall att regeringen går vidare med den föreslagna sekretessbestämmelsen i 15 kapitlet, 2 a §, OSL, anser Journalistförbundet att meddelarskyddet ska gälla.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*